

2. Іванюк Н. Методологічні аспекти поняття когніції в сучасній когнітології / Наталя Іванюк // [Український науковий журнал «ОСВІТА РЕГІОНУ»](#). – К. : Університет «Україна», 2011. – С. 153 – 157.
3. Карбовник І. В. Термін-метафора у субмові медицини (на матеріалі латинських анатомічних та клінічних термінів) / І. В. Карбовник // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Гжицького. – Львів : ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького, 2014. – Т. 16. – № 2(5). – С. 258 – 261.
4. Кривецький В. В. Особливості застосування сучасної медичної та анатомічної термінології / В. В. Кривецький, О. М. В. Попелюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bsmu.edu.ua/uk/news/digest/5807-osoblivosti-zastosuva-nnva-suchasnoi-medichnoi-ta-anatomichnoi-terminologii>
5. Нашиванько О. В. Ономазиологическая структура лексического гнезда с компонентом «терапия» в терминосистеме медицинской косметологии / О. В. Нашиванько // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Мовознавство». – Дніпро : ДЗ «ДМА», 2017. – № 11. – Вип. 23 (2). – С. 110 –116. – Режим доступу : http://movo-znavstvo.com.ua/download/pdf/2017_2/17.pdf
6. Орешко О. Українська медична термінологія (розвиток і сучасний стан) / Ольга Орешко. – Врно: MASARYKOVA UNIVERZITA, 2010. – 146 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://is.muni.cz/th/110609/ff_m/diplom_00.pdf
7. Теркулов В. И. Антропоцентрическая парадигма: Что было? Что будет? / В. И. Теркулов // КОГНИЦИЯ, КОММУНИКАЦИЯ, ДИСКУРС: [Электрон. ресурс]. – 2012. – № 5. – С. 74 – 84.
8. [Mengel](#) S. Slavische Wortbildung im Vergleich / Svetlana Mengel. – Berlin : LIT Verlag Münster, 2014. – 681 с.

УДК: 811.112.2'42:159.9

Качан Б. М.

**ВДНЗУ «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці
ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ПСИХОЛОГІЧНОГО НІМЕЦЬКОМОВНОГО ДИСКУРСУ**

У статті розглянуто лінгвопрагматичні та стилістичні особливості психологічного німецькомовного дискурсу. Реалізація мовленнєвих актів асертивного, експресивного, директивного та декларативного типів іллокуцій демонструє адресоване реципієнту повідомлення психологічного характеру, яке індикується також і стилістичними засобами.

Ключові слова: *дискурс, психологічний дискурс, іллокуція, мовленнєвий акт.*

The article considers linguopragmatic and stylistic features of psychological German-speaking discourse. The implementation of verbal acts of assertive, expressive, directive and declarative types of illocution demonstrates a psychological message sent to the recipient, which is also indicated by stylistic means.

Key words: *discourse, psychological discourse, illocution, verbal act.*

В статье рассмотрено лингвопрагматические и стилистические особенности психологического немецкоязычного дискурса. Реализация речевых актов асертивного, экспрессивного, директивного и декларационного типов иллокуций демонстрирует отправленное реципиенту сообщение психологического характера, которое индицируется также и стилистическими средствами.

Ключевые слова: *дискурс, психологический дискурс, иллокуция, речевой акт.*

Явище дискурсу широко досліджуване в сучасній когнітивній лінгвістиці та прагматиці. Актуальність аналізу дискурсу крізь призму його адресованості зумовлена все більшим зацікавленням щодо його специфіки (в нашому випадку – німецькомовного психологічного) та застосуванням антропоцентричного підходу до розгляду такого феномена життя, в центрі якого перебуває людина з усіма її

психологічними складниками, формами соціального існування і культурної діяльності [2].

Останнім часом зростає інтерес лінгвістів до вивчення фахової мови психології як такої. Цей фактор зумовлений зацікавленістю науковців у масовому поширенні психологічних учень та популяризації науки психології серед населення, що помітно впливає на мову завдяки змістовій наповненості та глибокому вкоріненню в повсякденне життя. Інтенсивно вивчаються культурологічні, когнітивні, прагматичні й стилістичні аспекти для жанру «психологічний дискурс».

Проблема дискурсу широко висвітлена вітчизняними (Г. Почепцов, Ф. Бацевич, Л. Безугла, П. Донець, А. Мартинюк, О. Морозова, І. Осовська, С. Швачко тощо) та зарубіжними мовознавцями (П. Серіо, П. Грайс, Дж. Сьорль та ін.), але дослідження фахового дискурсу психології та характеристика концептуальних особливостей психологічного німецькомовного дискурсу залишаються не надто глибоко досліджуваними [2].

Мета статті полягає в характеристиці лінгвопрагматичних і стилістичних особливостей психологічного дискурсу сучасної німецькомовної науково-популярної літератури, визначити ключові ознаки та виокремити інтенції досліджуваного феномену і передбачає таку *низку завдань*: дослідити особливості німецькомовного психологічного дискурсу; описати лексичні, структурні та стилістичні особливості психологічного науково-популярного континууму.

Трактування поняття «дискурс» у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці змінювалося протягом останніх десятиліть. Розмаїття типів дискурсу пов'язане з різними підходами до визначення цього поняття. Дискурсу притаманний зв'язок із такими ментальними чинниками й особливостями сприйняття мовлення як темп, стильовий ключ та забарвлення спілкування, мовленнєвий етикет, характер гумору та алюзій. Тому він часто характеризується як спілкування людей, уведене в процес життя, що і вивчає сучасна когнітивна теорія дискурсу [1; 5].

О.М. Гніздечко трактує дискурс як текст у аспекті подій, як складну систему ієрархії значень, що поряд із текстом містить необхідні для розуміння останнього екстралінгвістичні параметри комунікації [1; 3]. До них належать соціальні, психологічні й антропологічні позамовні чинники. Урахування різноманітних фонових чинників дискурсивного аналізу формує уявлення про учасників комунікації, особливості створення та сприйняття основного змісту повідомлення, з одного боку, що лежить у основі поліпарадигматизму як провідної тенденції розвитку сучасної лінгвістики, з іншого. Не можна вивчити й осмислити цілісний текст поза його змісту, неможливо не брати до уваги цілого ряду його комунікативних параметрів: задуму, концепції, цілей спілкування, фонду знань комунікантів, суб'єкта мовлення, адресата та ін., а на поверхневому рівні – текстової організації, композиції, принципів та прийомів розгортання тексту, обумовлених зазначеними та іншими екстралінгвістичними факторами [1; 4].

Уведення в термін „дискурс” екстралінгвістичних характеристик, які розширюють його зміст (соціокультурні, психологічні, прагматичні, етнокультурні, паралінгвістичні), відображає тенденцію подолання підходу до його аналізу як предмета лінгвістики тексту, що було характерним у період становлення і розвитку цієї дисципліни [1; 5].

Під психологічним дискурсом розуміємо мисленнєво-мовленнєвий феномен, що охоплює дві складові – комунікативну взаємодію у сфері психології, яка

спрямована на консультативну та лікарську діяльність під час мовного контакту: психолог ↔ пацієнт, психолог-автор ↔ читач. В основі такого розуміння психологічного дискурсу лежить процесуально-результативне лінгвістичне визначення дискурсу [6, с. 17].

Спируючись на численні наукові розвідки, ми дотримуємося такої думки, що в центрі будь-якого дискурсу знаходиться комунікація. Складові вербальної комунікації сформулював Гарольд Д. Лассвелл у вербальній моделі «Хто кому що як чому навіщо коли і де говорить?» [7, с. 38]. У дискурсі говорить (*хто?*) мовець або автор письмового тексту (адресант, продуцент) (*кому?*) слухачеві або читачеві (адресанту, реципієнту). У процесі вони продукують текст (*що?*) (змістову сукупність висловлювань) через мовний канал (*як?*), за допомогою природної мови. Адресат спілкується з адресатом, щоб певним чином вплинути на адресата залежно від висловлювання в певній ситуації [2].

Розгалуженість психології як науки спонукає до вибору конкретної галузі науки для дослідження. У зв'язку зі зростанням інтересу до психологічної науково-популярної літератури психологічного спрямування, насиченість книжкового ринку літературою цього напрямку ми вивчаємо зазначений дискурс, який більшою мірою продукується авторами-психологами і представлений вербальними знаками із семантичними і прагматичними зв'язками.

На тлі німецькомовного науково-популярного дискурсу психології реалізуються мовленнєві акти певних іллокутивних типів. Розглядаючи їх, ми опираємося на класифікацію Дж.Р. Серля: «Можна сказати комусь, яким є стан речей (асертиви); можна спробувати змусити його здійснити цей стан речей (директиви); можна взяти на себе зобов'язання здійснити цей стан речей (комісиви); можна виразити почуття і ставлення щодо цього стану речей (експресиви); можна внести зміни у світ за допомогою висловлення (декларації)» [8, с. 6] і дійшли висновку, що для німецькомовного психологічного дискурсу характерні мовленнєві акти асертиви, комісиви, експресиви і декларації.

Психологічний дискурс реалізує в більшості асертивні мовленнєві акти, оскільки продуцент тексту має на меті демонстрацію стану речей як такого, а також викриття для реципієнта прихованої інформації. Наприклад, констатація факту про усвідомлення задоволення від життя:

Wenn die Intelligenz eines Menschen höher ist, ist demnach auch das Ausmaß einer Lebenszufriedenheit tendenziell größer. (1)

Цей приклад ілюструє також підсилення наданої інформації за допомогою вищого ступеня порівняння: *Und auch das Verhältnis zur Arbeit ist durch größere Herausforderungen und bessere Gehälter positiver, so das Ergebnis* (2).

Якщо мовленнєвий акт виражено нетиповою структурою речення – наприклад, риторичним запитанням, то такий мовленнєвий прийом використовується для акцентування уваги читача (реципієнта) на тему висловлювання:

Was macht Menschen glücklich, was versetzt sie in Freunde? (1)

Таке питання спонукає реципієнта продовжити ознайомлення з текстом, щоб знайти для себе відповідь на це запитання.

Досліджуваний дискурс насичений директивними іллокуціями:

Raum schaffen (4).

Gesellschaft suchen (1). (Psychologie heute kompakt)

Ці фрази демонструють достеменну інформацію.

Стилістична окресленість німецькомовного психологічного дискурсу досягається частим уживанням фразеологічних одиниць, прикметників імпліцитного характеру, ступенів порівняння тощо. Наприклад:

Die Tragik von Aylans kurzem Leben, der Schmerz der Hinterbliebenen kriechen einem buchstäblich unter die Haut (3).

Empathie macht die Welt nicht besser, sondern im Gegenteil schlechter (3).

Es gibt nur ein Wurzel des Bösen: Mangel an Empathie (3).

Glückspilze sind neugierig – und schaffen so Chancen für glückliche Zufälle (1).

Наведені приклади демонструють багатогранність стилістичних засобів мовленнєвих висловлювань, таких як фразеологічні одиниці – *unter die Haut kriechen*; експресивність порівняння – *besser ↔ schlechter*; метафори – *ein Wurzel des Bösen*, *Glückspilze*.

Завдяки вживанню різноманітних стилістичних засобів у німецькому психологічному науково-популярному дискурсі продуцент створює позитивне враження від пред'явленого тексту, сприяє актуалізації декларативного ракурсу мовленнєвого акту та підсилює приховану інформацію в психологічному тексті.

Отже, лінгвопрагматичні та стилістичні особливості психологічного дискурсу демонструють уживання різних іллокутивних типів, які, своєю чергою, представляють широке поле вживання стилістичних засобів для імплементації та евфемії.

Перспективи подальших досліджень полягають у детальному аналізі німецькомовного психологічного дискурсу з точки зору когнітивної лінгвістики та характеристики когнітивної метафори.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андронкіна Н. М. Понятие „дискурс” в междисциплинарных исследованиях и его содержание в методике преподавания иностранных языков [Текст] / Н. М. Андронкіна // Мир науки, культуры, образования. – 2008. – №3(10). – С. 87 – 91.
2. Безугла Т. А. Лінгвопрагматичні та стилістичні властивості рекламного дискурсу / Т. А. Безугла // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. : Філологія. – 2013. – № 1052, вип. 74. – С. 31 – 36. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIFL_2013_74_8.
3. Гніздечко О. М. Авторизація наукового дискурсу: комунікативно-прагматичний аспект (на матеріалі англомовних статей сучасних європейських та американських лінгвістів) [Текст]: дис. ... канд.філол. наук: 10.02.04 / Київський національний лінгвістичний університет. – К., 2005. – 203 с.
4. Кожина М. Н. Дискурсивный анализ и функциональная стилистика с речеведческих позиций / М. Н. Кожина // Текст – Дискурс – Стыль. – 2004. — №6. – С. 9 – 33.
5. Оробчук Д.Б. Соціально-рольові, комунікативні та структурно-семантичні особливості медичного інституційного дискурсу / Д.Б. Оробчук // Актуальні питання суспільних наук, історії медицини та мовознавства. – Чернівці. – 2014. – № 3. – С. 52 – 56.
6. Шевченко І.С. Когнітивно-комунікативна парадигма і аналіз дискурсу / І.С. Шевченко // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. – Х. : Константа, 2005. – С. 9 – 20.
7. Lasswell H.D. Power and Personality / Harold D. Lasswell. – N.Y. : W.W. Norton & Company, 1948. – 262 p.
8. Searle J. R. Speech Acts, Mind and Social Reality / J. R. Searle // G. Meegele, G. Grewendorf (ed.) Speech Acts, Mind and Social Reality. Discussions with John R. Searle. – Dordrecht et al. : Kluwer, 2002. – P.3 – 16.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРОВАНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Psychologie heute kompakt, №2, 2017.
2. Gehirn und Geist, №5, 2018.

3. Psychologie heute, № 6, 2017.
4. Psychologie heute, № 5, 2018.

УДК 140.8+37.01

Кірик Т. В.

**ПУВО «Київський медичний університет»
ПРО МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
В МЕДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ**

Автор продовжує свої дослідження медичних інновацій, які пов'язані з поняттям «ноосфера» і стосуються використання досягнень високих інформаційних технологій у сфері захисту здоров'я. З групи шести найважливіших ноотермінів - ноотехнології, ноонет, ноорозвиток, ноосусільство, нооуніверситет, ноогуманізм - виокремлені ті ноотехнології, які можуть мати найбільший вплив на прогрес у медичній практиці. Наведені приклади досягнень, пов'язані з використанням штучного інтелекту як ноотехнології. Указано на необхідність розвитку медичної деонтології й етики для виключення помилок під час використання ноотехнологічних досягнень.

Ключові слова: вища освіта, ноосфера, ноотехнології, ноорозвиток, штучний інтелект, ноомедицина.

Автор продолжает свои исследования медицинских инноваций, связанных с понятием «ноосфера» и касающихся использования достижений высоких информационных технологий в сфере охраны здоровья. Из группы шести важнейших ноотерминов - ноотехнологии, ноонет, нооразвитие, ноообщество, нооуниверситет, ноогуманизм - выделены те ноотехнологии, которые могут иметь наибольшее влияние на прогресс в медицинской практике. Приведены примеры достижений, связанные с использованием искусственного интеллекта как ноотехнологии. Указано на необходимость развития медицинской деонтологии и этики для исключения ошибок при использовании ноотехнологических достижений.

Ключевые слова: высшее образование, ноосфера, ноотехнологии, нооразвитие, искусственный интеллект, ноомедицина.

The author continues his research on medical innovations related to the concept of the «noosphere» and relates to the use of the achievements of high-level information technology in the field of health protection. Of the six most important nooterminals - nootechnologies, noonet, noodevelopment, noosociety, noouniversity, noohumanism - the distinction is made between those nootechnologies that can have the greatest influence on progress in medical practice. The examples of achievements related to the use of artificial intelligence as a nootechnology are given. The necessity of development of medical deontology and ethics for elimination of mistakes during use of nootechnological achievements is indicated.

Key words: higher education, noosphere, nootechnologies, noodevelopment, artificial intelligence, noomedicine.

У своїй попередній праці для II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи» (м. Полтава, 8-9 червня 2017 р.) ми звернули увагу на явище народження і поширення великої групи нових наукових термінів, в які обов'язково входять три літери «ноо» [2]. Ми його вважаємо виключно важливим одразу з багатьох причин, серед яких на перше